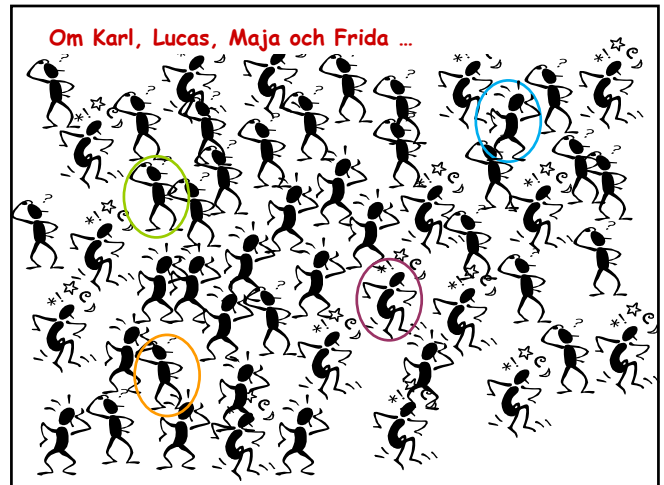

Tandvårdsrädsla, Kommunikation

Kristina Arrrup

Avdelningen för Pedodonti, Centrum för specialisttandvård
Odontologiska Utbildningsenheten
Odontologiska Forskningsenheten

kristina.arnrup@orebroll.se

Karl, 7 år, gråter ofta vid behandling

Bakgrund:

- Hel familj, en äldre syster
- "Alltid" mycket karies
- "Behandlingsresistent"

Karl enligt modern:

- (Mycket) rädd för människor i vita sjukhuskläder, att behöva åka till sjukhus, tandläkarundersökning, bedövning och borrar, att må illa eller inte kunna andas
- (Mycket) rädd för krig, olyckor, åskväder, att se blod, för rättor och möss eller att bli getingstungen
- Alltid full fart, lätt att få vänner, leker helst med andra, reagerar starkt och intensivt
- Oroar sig ibland och blir osäker i nya situationer eller med nya människor

Lucas, 10 år, samarbetsovillig och arg

Bakgrund:

- Hel familj, 2 bröder
- Äldre bror funktionshindrad efter trafikolycka
- Problem i skolan
- Stöd av socialtjänsten
- Flera återbud

Lucas enligt modern:

- Ganska rädd för bedövning och borrar
- Ganska rädd för åskväder, att bli retad och att bli getingstungen
- Full fart så fort han vaknar, byter ofta från en aktivitet till en annan när han leker, blir lätt upprörd och reagerar starkt och intensivt
- Svårt med sömnen, ibland i konflikt med andra barn, ilskebrott

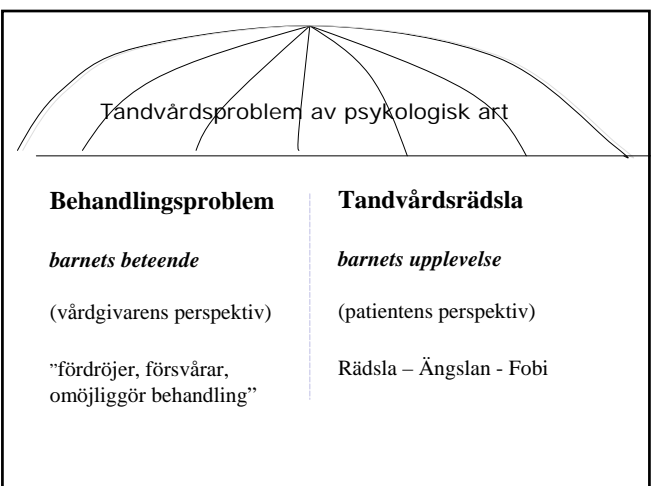

Tre centrala budskap om tandvårdsrädsla o/e behandlingsproblem i barn- och ungdomstandvården

Förtjänar att uppmärksammas i kliniken och i forskningen

Uppvisar en komplexitet och heterogenitet som ställer krav på kunskap, engagemang och anpassning

Nyckeln är kommunikation

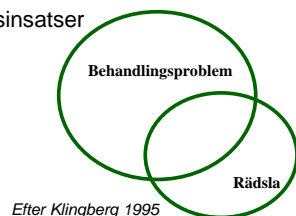

Inget ovanligt! Stora konsekvenser!

Förekomst 5-20 %

Den vanligaste remissorsaken till Pedodonti

Ofta tidsödande behandlingsinsatser

Efter Klingberg 1995

Maja, 10 år, vägrar bedövning och lagning

Bakgrund:

- Föräldrarna separerade
- Flyttat
- Mormor allvarligt sjuk
- Stödkontakt med socialtjänsten
- Modern tandvårdsräd
- Återbud och uteblivanden

Maja enligt modern:

- Rädd för borsten, inget annat i tandvården
- Ganska rädd för att se blod, att möta främmande hundar och att bli getingstungen
- Alltid full fart, lätt att få vänner, leker helst med andra, reagerar starkt och intensivt

Frida, 12 år, har alltid samarbetat, men klarade inte av bedövningen (gråter tyst)

Bakgrund:

- Hel familj
- Stabil social situation
- Duktig i skolan

Frida enligt modern:

- Mycket rädd för borsten, att må illa eller inte kunna andas
- Mycket rädd för sprutor och för att råka ut för en olycka
- Lite blyg, "ensamvarg", gråter lätt, föredrar lugna aktiviteter
- Biter på naglarna, blir lätt osäker i nya situationer

Olika barn

Olika problem

Olika bakgrund och orsaker

Ett nätverk av möjliga orsaker eller bidragande omständigheter

- Bakgrundsfaktorer (disposition/sårbarhet, riskfaktor-friskfaktor)
- Utlösande faktorer
- Vidmakthållande faktorer

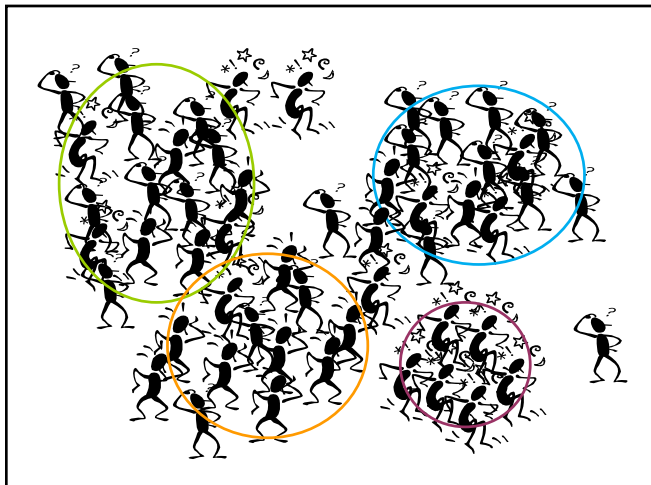
Personliga eller interna faktorer

Omgivande eller externa faktorer

Situationsbundna eller dentala faktorer

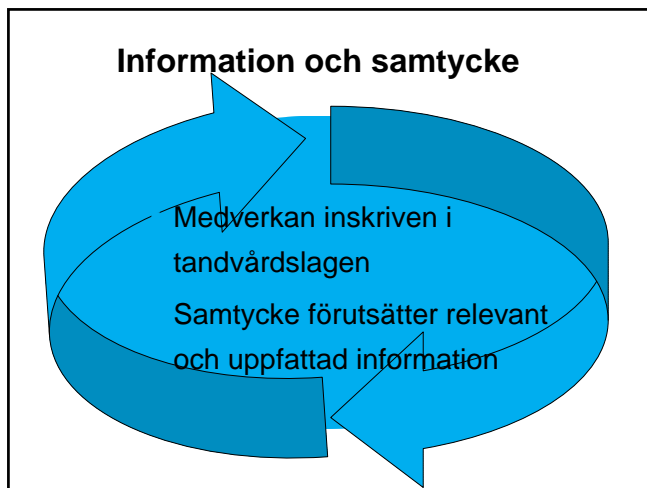
Människan som en bio-psyko-social helhet

	Maja	Karl	Frida	Lucas	Ref.
Tandvårdsrädsla	25	57	28	24	24
Generell rädsla	31	60	46	34	38
Neg. emotionalitet	2.6	3.6	3.0	3.3	2.5
Aktivitet	4.6	4.4	4.0	3.4	3.7
Blyghet	1.0	2.0	3.2	2.4	2.0
Sociabilitet	4.6	4.0	3.0	3.6	3.7
Impulsivitet	3.4	1.8	3.2	3.7	2.1
Externaliserande	1.4	1.2	1.2	3.1	1.4
Internaliserande	1.2	2.6	2.0	2.2	1.7
Uppmärksamhetsproblem	1.7	2.0	1.0	4.0	1.8

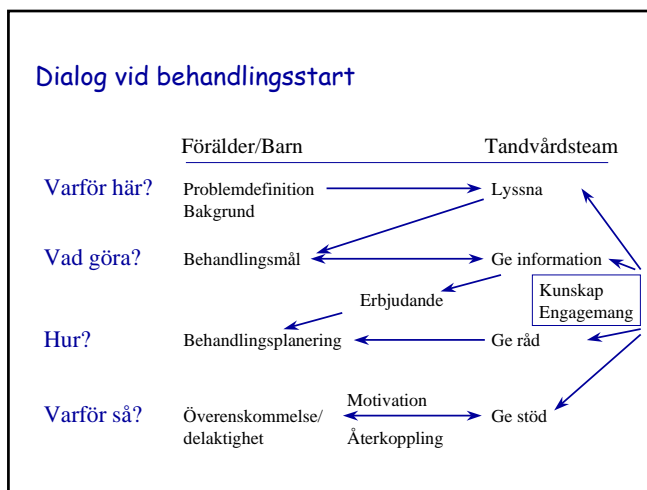

	Antal besök	Accept vid besök		Utförd behandling
		Inj	Borr	
Maja	5, 1 åb, 3 ub	3	3	1 lagning; avbrott i beh.
Karl	12, 1 åb	6	-	5 lagningar, 6 ex; sedering
Frida	9	3	4	4 lagningar; gott samarbete
Lucas	5, 5 åb	2	3	6 lagningar; sedering

”Behandlingsplattform i kommunikation och relation”
 eller
 ”Från anamnes till behandlingsöverenskommelse”

- Målet med det inledande samtalet**
- att skapa en förtroendefull relation
  - att inhämta information (anamnes) - diagnostik
  - att inleda en process
  - att åstadkomma en individuellt anpassad behandlingsöverenskommelse grundad på
    - medvetenhet
    - delaktighet
    - ansvar
    - ömsesidig respekt

Vi gjorde ingenting, vi bara pratade

Tre centrala budskap om tandvårdsrädsla och/eller behandlingsproblem i barn- och ungdomstandvården

Förtjänar att uppmärksammas i kliniken och i forskningen

Inte ovanligt och risk för negativ spiral med stora konsekvenser

Uppvisar en komplexitet och heterogenitet som ställer krav
på kunskap, engagemang och anpassning

Preventionsmöjligheter

Skräddarsydd behandling

Nyckeln är kommunikation

Diagnostik och behandlingsplan

Relation och behandling